



**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quęstio secunda. Vtrum in diuinis possunt esse plures persone quàm tres.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

Vtrum spiritus sanctus sit proprium nomen
alicuius personæ diuinæ.

CIRCA distinctionem istam consuevit queri vtrum
in diuinis aliqua persona procedat per modum vo-
luntatis, & vtrum persona sic procedens debeat dici amor.
Sed quia de prima questione satis dictum fuit supra di-
stinctione. 6. Secunda autem questio totaliter dependet
ex prima, quia sicut competit personæ diuinæ procedere
per modum voluntatis, sic competit et quod fortiarur nomē
amoris, ideo de his nihil plus dicitur ad præsens. Sed restat
quærendum de duobus a iis, scilicet vtrum Spiritus
sanctus sit proprium nomen alicuius personæ diuinæ, &
vtrum in diuinis sint tantum tres personæ. Ad primum sic
proceditur. Et videtur quod non, quia omne quod est & non
est corpus est Spiritus, sed Pater & quælibet persona diui-
na est, & non est corpus, ergo est Spiritus. Et constat quod
quælibet sanctus est, Ergo Spiritus sanctus non est prop-
rium nomen, proprium alicuius personæ diuinæ, sed est
commune cuiuslibet.

2. Itē quod conuenit toti trinitati non conuenit soli
personæ, sed nomen Spi. san. conuenit trinitati toti, secun-
dum illud Ioan. 4. Deus Spiritus est, & eos qui adorāt, in
Spiritu & veritate oportet adorare: adoratio autē trinita-
tis & non vnus tantum personæ, ergo &c. totius est.

3. **I**N CONTRARIUM est quod dicitur. 1. Ioā.
5. Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum,
& Spiritus sanctus. Sed pater est proprium nomen vnus
personæ. Similiter & Verbum, ergo & Spiritus sanctus.

4. **R**ESPONSIO. Dicendum quod Spi. san. vno mo-
do dicitur à spiritualitate, & sic conuenit omnibus perso-
nis. Alio modo dicitur à spiratione, & sic conuenit tantum
tertiæ personæ in diuinis. Hæc autē probatur vnica ratio-
ne sic: Cuius personæ proprium spirari illius proprium est
esse Spiritum, prout Spiritus dicitur à spiratione, sed ter-
tiæ personæ in diuinis proprium est spirari: Sicut enim
emanatio filii à patre dicitur generatio, sic processio Spi-
ritus sancti ab vtroque dicitur spiratio: ergo tertie personæ
in diuinis proprium est esse Spiritum prout Spiritus dicitur
à spiratione quasi spiratus, prout autē Spiritus dicitur
à spiritualitate, Spiritus non est proprium nomen tertie
personæ, sed appropriatum tantum, id est de comuni tra-
ctum ad proprium propter aliquam specialem cōuenientiam:
Sic enim spiritus sonat in subtilitate, vnde subtilia in cor-
poralibus Spiritus vocamus, sicut verum & ærem & cor-
pus subtile quod est instrumentum virium animæ: magis
etiam proprie Spiritus dicitur omnia incorporalia sicut
dicimus Angelos Spiritus, Deum etiam Spiritum voca-
mus. Iuxta illud Ioan. 4. Deus Spiritus est: sed ex vsu scri-
pturæ inuenitur appropriatum tertie personæ propter ali-
quas congruitates, vna est, quia tertie persona procedit
communiter à prima & secunda, & ideo quod est commu-
ne vtriq; attribuitur tertie personæ cōmuniter procedenti
ab vtraque. Cum ergo pater sit spiritus & filius spiritus
& vterq; sanctus: Tertia persona à patre & filio commu-
niter procedens vocatur appropriate spiritus sanctus. Et
hanc rationem tangit beatus Aug. 15. de Trin. Alia ratio
est, quia in rebus corporeis spiritus sonat in quandā im-
pulsionem vel motionem: illud autem quo maxime mo-
uemur est voluntas cuius potissima affectio maxime mo-
tius est amor, propter quod persona procedens per mo-
dum voluntatis (vt amor) appropriate dicitur Spiritus
sanctus. Sanctus additur, quia vt dicit Eustratius super
primum Ethicorum, Iustum consistit in æqualitate ad al-
terum: sanctum autem in ordine ad Deum: Et quia dona
quibus ordinamur ad Deum attribuuntur per appropri-
ationem tertie personæ in diuinis: ideo & sanctum ei ap-
propriatur.

5. Per hoc patet responsio ad argumentum vtriusque
partis, duo enim prima probant quod spiritus dicitur à
spiritualitate, & prout spiritualitas non solum sonat in
subtilitatem, sed etiam in immaterialitatem: conuenit
toti Trinitati, nec est proprium alicuius personæ, ap-
propriatur tamen propter rationes cōmunes dictas: Spi-
ritus autem dicitur à spiratione proprie conuenit tertie
personæ: Et per idem patet solutio ad argumentum in
oppositum.

Vtrum in diuinis sint tantum tres
personæ.

AD secundum sic proceditur. Et videtur quod possint
esse plures personæ in diuinis quam tres, quia per ge-
nerationem filii non minuitur potentia patris, ergo sicut
pater potest gignere vnum filium ita eo genito potest
gignere secundum & tertium: & sic erunt plures perso-
næ quæ tres per multiplicationem filiorum. Idem potest ar-
gui de patre & filio respectu spiritus sancti.

2. Item secundum Boetium relatio multiplicat trini-
tatem, sed in diuinis sunt quatuor relationes, ergo sunt
quatuor personæ.

3. **I**N CONTRARIUM est quod dicitur. 1. Io-
an. vlt. Tres sunt qui testimonium dant in cælo, pater, &
filius, & spiritus sanctus.

4. **R**ESPONSIO. Dicendum quod sicut plurali-
tas personarum diuinarum non potest probari efficaciter
& demonstratue, ita nec numerus supposita etiam plura-
litate. Vnde si scriptura dixisset plures esse personas, & nu-
merum non determinasset, credo quod fuissent opiniones mul-
tæ de numero personarum nulla demonstratione obten-
dente certum numerum. Et quod dicitur de numero per-
sonarum intelligendum est de numero emanationum, sup-
posito tamen numero emanationum, scilicet quod sint tan-
tum due satis efficaciter probatur ternarius personarum,
& supposito ternario personarum efficaciter concluditur
binarius emanationum, quod patet sic, personæ diuinæ
distinguntur per relationes originis vt dictum fuit. Ex
quo statim apparet quod in diuinis non potest esse nisi vna so-
la persona quæ à nulla procedat. Si enim essent due: quæ-
rum vna non procederet ab alia, nec ambæ à tertia, tales
non distinguerentur inter se aliqua relatione originis,
ergo per absoluta, quod est impossibile in diuinis, quia
sic essent plures di. Non ergo potest in diuinis esse nisi
vnica persona quæ à nulla natura procedat. Et hæc voca-
tur pater qui etiam dicitur innascibilis, quia à nulla pro-
cedit: personæ autē procedentes non possunt esse nisi due
tantum supposita dualitate emanationum: quia per vni-
cam actionem semper vniformiter se habentem, nec requi-
rentem materiam in qua recipiatur, non producit nisi
vnum tantum. Cum ergo emanationes diuinæ ad intra
vniformiter semper se habeant, alioquin esset vera muta-
tio in diuinis, nec requirunt materiam ratione cuius sit
in recipiendo aliqua varietas, patet quod secundum quam
libet earum producit vnum tantum, iuxta numerum,
ergo emanationum est numerus personarum procedenti-
um. Supposito ergo quod sint due emanationes patet quod
sunt tantum due personæ procedentes, vnica autem est
non procedens, ergo supposito binario emanationum pa-
ter quod est tantum ternarius personarum.

Vide infra d.
11. q. 2. 114. 15.

d. 4. q. 2.

5. Similiter supposito ternario personarum concludi-
tur binarius emanationum, quia oportet dare vnā per-
sonam à nullo procedentē, alioquin esset circulus in emā-
natione personarum. Si à patre sit filius & ab vtroque spiri-
tus sanctus, & rursus à filio vel spiritu sancto esset pater,
quod est inconueniens: due autem sunt tantum proceden-
tes. Et iuxta numerum personarum procedentium est nu-
merus emanationum vt probatum est, ergo supposito ter-
nario personarum solum sunt due emanationes, quia se-
lum sunt due personæ procedentes. Prima enim non est
procedens: Sic ergo supposito numero emanationum con-
cluditur sufficienter & efficaciter numerus personarum
& e converso. Absq; autem suppositione non est possibile
nisi persuasue. Qui enim voluerit binarium emanatio-
num probare per hoc quod intelligere & velle solum
sunt operationes intrinsecas per quas dicunt perso-
nas procedere, quantum deficiant ostensum fuit supra
dist. 4. persuasiones quæ possunt adduci omitto, quia
plus volo inniti fidei, quam cuiusque friuolæ per-
suasioni: sufficit enim solvere rationes quæ sunt in con-
trarium.

Tho. 1. q.
27. ar. 5.

6. **A**D PRIMVM argumentum dicendum quod
potentia patris non minuitur per generationem filii, sed
ipsa semper est eodem modo se habens in generatione fi-
lii: Et ideo alium filium non potest producere sed semper
eundem.

zudem : Vnius enim agentis ex propria sua virtute & semper eodem modo se habentis in se & in sua actione impossibile est esse nisi vnum productum.

infra d. ii. q. 1. n. 22. ubi firm.

Ad secundum dicendum quod non omnes relationes constituent personas: sed illae tantum quae sunt oppositae ad excludendum innascibilitatem & quae vni personae conveniunt ad excludendum communem spirationem, & sic remanent tantum tres relationes constitutivae trium personarum, scilicet paternitas, filiatio, & spiratio passiva.

DISTINCTIONIS XI.

Sententia magistri in generali & speciali.

HIC dicendum est. Superius magister determinavit de modo processionis Spiritus sancti. Hic vero determinat de processionis principio. Et dividitur in duas partes. Primo enim ostendit Spiritum sanctum procedere a patre & filio. Secundo queritur utrum ab utroque procedat aliquo ordine. Secunda incipit ibi. in principio. 12. di. ibi. Item queritur. Prima est presentis lectionis. Et dividitur in tres. Primo enim determinat veritatem. Secundo excludit errorem Graecorum. Tertio ostendit quod Graeci in hac veritate nobiscum concordant realiter: & plures eorum nobiscum concordant vocaliter. Secunda ibi. Graeci tamen dicunt. Tertia ibi. Sciendum tamen est. Haec est divisio & sententia magistri in generali.

2 In speciali vero sic procedit. Et primo proponit quod Spiritus sanctus non solum a patre procedit, sed etiam a filio, quia a filio mittitur & spiritus filii nominatur. Postea excludit errorem Graecorum. Et primo tangit errorem dicens quod Graeci quia in Evangelio, & pluribus conciliis apud eos celebratis, & in symbolo Leonis papae. Spiritus sanctus dicitur a patre procedere, & nulla fit mentio de filio, ideo nolunt concedere quod a filio procedat, imo dicunt nos excommunicatos, quia Leo papa aliter docentes excommunicavit. Et respondet magister quod filii aliud docent qui docent oppositum: nos autem non docemus oppositum, sed doctrinam datam explanamus. In Evangelio enim solum fit mentio de patre, quia filius solet omnia ad eum referre. Ultimo dicit quod Graeci hoc ipso quod dicunt Spiritum sanctum esse filii nobiscum concordant. Aliter enim non est filii nisi quia procedit ab eo. Ponit etiam expressas auctoritates Graecorum quod spiritus sanctus & procedit & emanat & profuit a patre & filio. Et in hoc terminatur sententia in speciali.

QVAESTIO PRIMA.

Utrum Spiritus sanctus procedat a solo Patre an a solo Filio, an ab utroque.

Thom. 1. q. 36. ar. 2. q. 4.

Circa distinctionem istam queruntur tria. Primo queritur utrum spiritus sanctus procedat a patre & filio, an a solo patre. Et videtur quod non procedat a filio. Primo sic spiritus sanctus non minus convenit cum patre quam filius. (Est enim inter personas divinas summa similitudo & summa aequalitas.) Sed spiritus sanctus non communicat cum patre in generatione filii: ergo nec filius communicat cum eodem in spiratione spiritus sancti.

2 Secundo vni & idem simplex non potest esse a duobus, quia talis effectus esset simplicior sua causa: sed spiritus sanctus est simplicissima persona: ergo non potest esse a duobus personis.

3 Tertio, Da. dicit lib. 1. cap. 11. Ex filio spiritum sanctum non dicimus, spiritum vero filii nominamus: ergo secundum ipsum spiritus sanctus non est ex filio.

4 **IN CONTRARIUM** est quod dicitur Ioan. 15. Ille me clarificabit quia de meo accipiet, sed nulla acceptio est in divinis nisi per originem: ergo spiritus originatur a filio, & constat quod a patre &c.

5 Item Athanasius in symb. Spi. san. a patre & filio non factus nec creatus, nec genitus, sed procedens.

6 **RESPONSIO**, in hac quaestione dissentiunt Graeci a nobis, licet enim conveniant nobiscum in hoc quod dicunt spi. sanct. procedere a patre & esse de substantia patris, tamen non dicunt spiritum sanctum procedere a filio, sed esse spiritum filii consubstantialem filio. Haec autem opinio non potest habere veritatem quantum ad hoc quod dicitur spiritum sanctum non procedere a filio quod

aliqui probant sic: Spi. sancto repugnat quod sit generans. haec autem repugnantia vel est duorum productorum quod esse non potest (quia pater a nullo productur) vel duorum producentium quod etiam esse non potest, quia spiritus sanctus nihil producit, vel est vnius tantum producentis & alterius tanquam producti virtute, quia spiratus est a generante quod convenit omni opinioni. Omnis enim opinio dicit spiritum sanctum a patre procedere, aut ergo spiritus immediate procedit a generante, & tunc est genitus, aut mediante alio non nisi genito: ergo necesse est spiritum esse a genito. quod est nostrum propositum.

7 Sed ad hoc posset aliquis dicere quod spiritus non potest esse generans, quia est a generante immediate non in quantum est generans, quia sic esset genitus, sed in quantum spirans, quia tamen generare & spirare inseparabilia sunt, nec genitus potest esse spirans, nec spiratur generans. Ideo probo eandem conclusionem dupliciter. primo sic: Ab vno agente ex tota sua virtute & ex necessitate naturae & eodem modo semper se habente in se & in sua actione non potest produci immediate nisi vnum: sed pater est vnum agens & agit actione ad intra & ex tota sua virtute & ex necessitate naturae, & semper eodem modo se habente in se & in sua actione: ergo a patre non potest produci immediate nisi vnum. Si ergo a patre producantur filius, & spiritus sanctus, oportet quod hoc sit ordine quodam, aut ergo ordine originis quo vnum est ab alio, & sic habetur propositum: Aut ordine quo vnum est prius alio quod non potest esse, quia vnum non potest esse prius altero, nec natura cum sit eadem in omnibus, nec tempore, cum uterque sit aeternus, quare relinquitur quod a ibi est ordo quo vnum est ab alio. Constat autem quod filius non est a spiritu sancto, ergo spiritus sanctus est a filio. Haec autem ratio satis efficaciter probat intentum secundum opinionem illorum qui ponunt quod sola essentia est principium efficiens vel elicitorium omnium actuum rationum, scilicet generandi & spirandi, quia oportet quod sint ab ea ordine quodam cum ipsa sit vna, & ab vno principio naturali non procedit immediate nisi vnum, sed secundum illos qui ponunt quod potentia spirandi & potentia generandi important intrinsece & essentialiter relationem habet instantiam. Diceret enim quis quod licet pater sit vnum agens tamen duplici hac virtute potest immediate duo producere quorum vnum non est ab alio. Haec autem instantia refellitur: ex eo quod secundum catholicam doctrinam inter omnes personas divinas est ordo, quia ubique est pluralitas sine confusione: ergo est ibi pluralitas cum ordine, sed constat quod non est ibi ordo quo vnum est post aliud (ut probatum est) ergo est ibi ordo quo vnum est ex alio, & sic idem quod prius. Item si spiritus sanctus esset immediate a solo patre sicut & filius, processio eius esset generatio sicut processio filii, quia procederet per modum naturae sicut filius, sicut patet ex his quae dicta sunt supra. hoc autem est impossibile, quia tunc essent duo geniti (id est duo filii in divinis) quare, &c.

8 Secunda ratio talis est, pater communicat quicquid habet a filio excepto eo in quo ei opponitur. Sed pater non opponitur filio, quoad spirationem, sed solum quoad paternitatem & innascibilitatem, quia spirans in quantum spirans non opponitur nisi spirato: filius autem non est spirans sed genitus, ergo pater communicat filio actionem spirationem, si sic, ergo spi. san. & spiratur communiter a filio & a patre. Sed contra hoc instatur, pater in quantum generans non habet oppositionem nisi ad genitum, sed spiritus sanctus non est generatus: ergo pater quoad generare non opponitur spiritui sancto. Si ergo communicat illi omne illud in quo non ei opponitur, sequitur quod communicet ei generare quod est impossibile. Non ergo pater communicat spiritui sancto & per eandem rationem nec filio omne illud in quo ei non opponitur, & sic maior quae assumebatur videtur esse falsa.

9 Est dicendum quod non est simile propter duo. Primum est, quia generare & generari habent oppositionem ad spirari mediatam, licet non immediatam: Cuius ratio est, quia